

Plus Interview

In haar tweede roman zet Judith Fanto haar hoofdpersonen maximaal onder druk: 'Dan pas toont zich hun ware gezicht'

Net als haar succesvolle debuut *Viktor* speelt de nieuwe roman van Judith Fanto zich af in het Wenen van voor en tijdens de Tweede Wereldoorlog. *Narcis* is een zintuiglijke roman over vriendschap, verraad en moeilijke keuzes. 'Zolang er niets op het spel staat, zijn de meeste mensen leuk en aardig. Maar wie ben je als het lastig wordt?'

Vivian de Gier 27 februari 2025, 14:53

Bewaren

Delen

→ Een van de personages in het boek, Béla, ontwikkelt zich tot geurcomponist, die de narcis gebruikt als belangrijk ingrediënt voor een parfum. Beeld Getty Images

Judith Fanto's autobiografisch getinte debuutroman *Viktor*, die vijf jaar geleden verscheen, draaide om de lotgevallen van een Joodse familie in Wenen en speelde zich af in de eerste decennia van de vorige eeuw, ongeveer vanaf de Eerste Wereldoorlog tot en met de Tweede.

Haar nieuwe boek *Narcis* speelt zich af in ongeveer dezelfde periode en draait om vriendschap: iemands ‘zelfverkozen familie’.

“Sommige mensen zeggen: Daar komt Judith weer aan met die oorlog,” zegt Fanto (55) met een lach. “Maar ik schrijf niet zozeer over de oorlog als wel over mensen. Om de roman urgentie te geven, wil ik mijn hoofdpersonen maximaal onder druk zetten, de dynamiek tussen hen op scherp zetten. Zolang er niets op het spel staat, zijn de meeste mensen leuk en aardig. Maar wie ben je als het lastig wordt? Pas dan toont iemand zijn ware gezicht.”

Geurcomponist

De hoofdpersoon van *Narcis* is Hermann Loch (kortweg Manno), een Haarlemse jongen met een afwezige Oostenrijkse officier als vader. Als op zijn tiende Manno's grootouders en zijn moeder vlak na elkaar sterven, wordt hij door zijn afstandelijke Oostenrijkse tante Edmonda naar Wenen gehaald, waar de jongen het nauwelijks uithoudt. Manno's eenzaamheid wordt verlicht als hij op een zomerkamp Béla, Max, Lotte, Franzi en Bertl ontmoet, met wie hij een vriendenclubje vormt.

Naarmate de jaren vorderen zoekt iedereen zijn weg in het bestaan. Met zijn talent voor tekenen en schilderen groeit Manno uit tot restaurateur van schilderijen, en Béla ontwikkelt zich tot geurcomponist, die de narcis gebruikt als belangrijk ingrediënt voor een parfum.

Door de opkomst van het nationaal-socialisme en de dreiging van oorlog, maar ook door geheimen en verraad, komen de onderlinge relaties steeds meer onder druk te staan. De enige die van alles op de hoogte is – en zwijgt – is Manno.

Nauwkeurige observator

Manno is een beschouwer, hij staat niet in het brandpunt van wat er gebeurt maar aan de zijlijn. Juist dat maakte hem een interessante hoofdpersoon, vertelt Fanto.

“Ik probeer mezelf altijd uit te dagen en kies graag voor iets wat ver van me aflight. Ik ben een extraverte vrouw, daarom heb ik een introverte man gekozen als hoofdpersoon. Manno is iemand die secundair reageert, veel tijd nodig heeft om dingen te verwerken, omdat hij zich snel overweldigd voelt door het leven. Hij staat niet als een bok op de haverkist, maar moet eerst lang nadenken wat hij ergens van vindt, wat hij voelt. Daardoor mist hij vaak het moment suprême. Aan de andere kant is hij een heel nauwkeurige observator. Manno hoort, ruikt en ziet alles.”

“Zelf ben ik slordig wat dat betreft. Ik vind iets lekker ruiken of stinken, verder kom ik niet. Maar doordat ik steeds in de huid van Manno moest kruipen, werd ik een beetje zoals hij: meer in mezelf gekeerd. Ook begon ik beter te kijken en ruiken. Hij dwong mij om nauwkeuriger waar te nemen.”

Vanwege dat introverte karakter komt het verhaal wat trager op gang, vertelt ze. “Ik vraag daarmee geduld van mijn lezers, daar ben ik me van bewust. Maar dat begin is functioneel. Want op het moment dat Manno voor het eerst zijn vrienden ontmoet, krijgt het verhaal vaart en ervaart de lezer dezelfde opluchting als Manno: ha, nu wordt het leuk.”

Zo mikt ze erop dat de lezer zich met Manno identificeert. “En gaandeweg het boek begint dat ook irritaties op te leveren en denk je als lezer waarschijnlijk: nou Manno, wees eens wat steviger, kom op! Er ontstaat wrijving tussen de lezer en de hoofdpersoon, en dat roept de vraag op in hoeverre Manno eigenlijk wel helemaal te vertrouwen is als waarnemer. Want hij heeft last van dissociatie en depressie. Is zijn blik op de wereld niet té zeer gekleurd geraakt door zijn eigen psychische trauma?”

Historisch maar actueel

Anders dan in haar ‘slordige’ zintuiglijke waarneming is Fanto in haar schrijven zeer zorgvuldig. “Ik heb van tevoren alles helder: de structuur, de personages, de plot. Elke dag als ik aan mijn bureau ga zitten, weet ik wat ik die dag en die week moet doen. Ik zet de scènes in de steigers, bedenk er mooie zinnen bij, maak aantekeningen. Ik schrijf supertraag, vaak maar een alinea per dag. Maar ik werk zó precies dat ik aan het einde van de week bijna niets hoeft te schrappen of te herschrijven.”

Omdat ze zo intens en gefocust werkt, is anderhalf uur daadwerkelijk schrijven per dag wel genoeg. Het voelt als opereren, alsof er een leven op het spel staat. “Ook emotioneel vergt het veel van me: ik moet vaak huilen tijdens het schrijven, maar vaak ook ontzettend lachen. Bij deze roman moest ik maar liefst zes hoofdpersonen en mijzelf emotioneel reguleren – ’s avonds was ik doodop. Daarom is zo’n historische roman voor mij een geweldige vorm. Want na die anderhalf uur kan ik lekker verder met historisch onderzoek doen en dingen uitpluizen.”

De setting, die mensen wegens ideologische en politieke kwesties tegenover elkaar plaatst, is tegelijkertijd historisch en zeer actueel. “Wat Manno, Béla en de anderen meemaken met de opkomst van het nationaal-socialisme heeft zonder meer een parallel met nu. In een tijd die mensen ertoe dwingt kleur te bekennen, is het vaak moeilijk om nog van iemand te houden die volkomen anders aankijkt tegen iets wat je heel diep raakt. Dat zag je bijvoorbeeld in coronatijd. We worden omringd door extremen, qua politiek maar ook qua klimaat, en dat zet de dynamiek in onze samenleving op scherp. We raken ons inlevingsvermogen kwijt en dat is een gevaarlijke ontwikkeling. Mijn roman heeft juist veel tinten grijs, zodat de lezer kan begrijpen waarom de personages bepaalde keuzes maken.”

Taalkunst

De grote voldoening van het schrijven zit ’m voor Fanto niet zozeer in de plot als wel in vorm en taal. “Het verhaal moet natuurlijk mooi en interessant zijn, want anders zitten mensen voor je het weet te Netflixen. Maar mij gaat het vooral om klank en ritme. Ik ben heel precies en ambachtelijk met de taal bezig, en spreek alle zinnen hardop uit om te horen of het ritme en de klanken kloppen. *Narcis* is eigenlijk een luisterboek.”

Met een kunstrestaurateur en een geurcomponist als hoofdpersonen zijn ook geur en kleur belangrijk. Dat maakt *Narcis* tot een sterk zintuiglijk boek. Geurcomponist Juliette Wermenbol heeft daarom, speciaal voor de roman, het parfum Bela Narcisa ontworpen, waar de lezer een staaltje van kan kopen.

“Ik zoek altijd naar manieren om lezers te laten meekijken in de geest en het hart van mijn hoofdpersonen. Reuk is een zintuig dat geen woorden nodig heeft. Geur gaat meteen naar de amygdala, het hersengebied dat emoties aanstuurt en verwerkt. Slachtoffers van geweld of seksueel misbruik kunnen door een bepaalde geur direct helemaal terug zijn in het verleden. Die ervaring heb ik ook de lezer willen bezorgen, door geuren te gebruiken die allerlei associaties oproepen, zoals eau de cologne 4711. Als ik dat meeneem naar een lezing maakt dat veel los: mensen ruiken hun tante of oma. De geur is vreselijk, maar wat waren die oudjes lief.”